

Prof. PhDr. Viera Kurincová, CSc., Katedra pedagogiky, PF UKF v Nitre

Oponentský posudok vymenúvacieho konania

doc. PaedDr. Stanislava Bendla, Ph.D., za profesora v odbore 1.1.4. Pedagogika

predložený oponentský posudok bol vypracovaný na základe menovania autorky posudku za oponentku vymenúvacieho pokračovania prof. PhDr. E. Szórádovou, CSc., dekanou PF UKF v Nitre (zo dňa 12.11. 2012).

Na základe už predchádzajúceho poznania odborného zamerania a v zmysle stanovených požiadaviek na komplexné posudzovanie uchádzača o vedecko-pedagogický titul profesora, v posudku sú hodnotené predovšetkým nasledovné oblasti odbornej činnosti ***doc. PaedDr. Stanislava Bendla, Ph.D.***:

- Pedagogická činnosť, včítane podielu na rozvoji doktorandského štúdia, vedenia študentov v treťom stupni vysokoškolského vzdelávania a vyučovania v medzinárodne akceptovaných mobilitných projektoch vysokoškolského štúdia,
- Vedecko-výskumná práca a prezentácia jej výsledkov v publikačnej činnosti a odborné ohlasy pedagogickej verejnosti na zverejnené publikácie,
- Ďalšie domáce a zahraničné odborné aktivity a ocenenie profesijných kompetencií,
- Celkový prínos pedagogickej a odbornej činnosti pre rozvoj pedagogickej vedy a praxe a anticipovaný budúci profesijný vývoj uchádzača.

Pedagogická činnosť, podiel na vedení študentov v treťom stupni vysokoškolského vzdelávania a vyučovanie v medzinárodne akceptovaných mobilitných projektoch vysokoškolského štúdia:

Doc. PaedDr. S. Bendl, Ph.D. do začiatku inauguračného konania preukázal bohatú pedagogickú skúsenosť, ktoré získal počas svojho pôsobenia na rôznych školách v domacom i v zahraničnom prostredí. Jeho aktívna pedagogická činnosť začala v roku 1988, kedy po skončení štúdia odboru Učiteľstvo pre prvý stupeň základnej školy na PF Univerzity Karlovej v Prahe nastúpil ako učiteľ ZŠ, tiež v Prahe. Od začiatku svojho pedagogického pôsobenia prejavoval záujem o riešenie aktuálnych problémov školy, predovšetkým sa sústredil na problémy nedisciplinovanosti a šikanovania v školskom prostredí. Osobné, autentické

skúsenosti zo školského prostredia, kontakty so žiakmi, s ich rodičmi, kolegami učiteľmi, výchovnými poradcami, či odborníkmi z poradenských a intervenčných centier sa mu stali významným stimulom v snahe ukotviť uvedené javy reality školského života do teoretickej platformy pedagogiky. Okrem toho boli pre inauguranta i zdrojom pedagogických bádání a intervencií.

Uvedené skúsenosti doc. PaedDr. S. Bendl, Ph.D. od roku 1997 aplikoval a ďalej rozvíjal v ďalšej sfére pedagogickej praxe a to v pozícii vysokoškolského učiteľa na Katedre pedagogiky PF UK v Prahe (najprv ako odborný asistent, od roku 2004 i ako vedúci tejto katedry). Záujem o riešenie aktuálnych problémov v správaní sa detí a mládeže pretavil do inovácií a kreovania niektorých pedagogických disciplín vyučovaných v programoch učiteľského štúdia a koncipovania študijného odboru sociálna pedagogika. Nie menej významný bol jeho záujem o skvalitnenie pedagogickej praxe v podobe účasti na príprave tzv. klinického semestra študentov v priebehu ich prípravy na učiteľskú profesiu. Uvedené, spoločne s účasťou na koncipovaní nového štruktúrovaného vysokoškolského štúdia budúcich učiteľov a garantovaním viacerých študijných programov, je prínosom autora v oblasti učiteľského vzdelávania. Tu prispel k jeho rozvoju v pregraduálnej, ale aj postgraduálnej fáze, a výraznou mierou sa zapojil do prípravy koncepcie celoživotného vzdelávania pedagogických pracovníkov. *Evidentný je teda jeho pedagogický zámer, resp. edukačný cyklus: od poznania a poznávania problémov reálnej pedagogickej praxe cez prípravu budúcich učiteľov a zdokonaľovanie kompetencií učiteľov v celoživotnom vzdelávaní späť do kompetentného riešenia edukačných výziev doby.*

Angažovanosť v prospech riešenia aktuálnych pedagogických problémov doc. PaedDr. S. Bendl, Ph.D. môže dokumentovať i mnohými záverečnými písomnými prácami študentov bakalárskeho a magisterského štúdia, ktorých bol školiteľom. Inaugurant sa podieľal tiež na doktorandskom štúdiu. Pod jeho vedením doteraz ukončili štúdium traja doktorandi a piati sú v súčasnosti v prezenčnej, resp. v kombinovanej forme štúdia.

Iný, vysoko významný, rozmer pedagogickej činnosti inauguranta predstavuje jeho účasť na LLP Erasmus mobilityných programoch vysokoškolských učiteľov EÚ, v rámci ktorých prednášal v cudzom jazyku na vysokých školách vo Francúzsku, Bulharsku, Slovensku, či ďalšie pozvané vysokoškolské prednášky v rámci iných zahraničných projektov v Nemecku a v Poľsku. Tieto pedagogické činnosti sú zvlášť cenné, nakoľko sú nielen prezentáciou vlastnej vedecko-pedagogickej činnosti prednášateľa, ale aj reprezentáciou pracoviska vysokoškolského učiteľa. ***Možno teda konštatovať, že z hľadiska posudzovania***

kritérií za oblasť pedagogickej činnosti, inaugurant nielen splnil, ale svojou bohatou pedagogickou činnosťou i prekročil predpísané kritériá.

V kontexte pedagogickej činnosti inauguranta ako vysokoškolského pedagóga a zároveň vedúceho katedry a jeho angažovanosti pri hľadaní spôsobov eliminovania agresivity v školskom prostredí, prosím autora, aby v rozprave uviedol, akým spôsobom na jeho vlastnom pracovisku riešia prijímanie budúcich študentov učiteľských programov tak, aby z nich vylúčili tých adeptov, u ktorých je riziko (predpoklad) agresívneho správania sa k žiakom.

Vedecko-výskumná práca, prezentácia jej výsledkov v publikačnej činnosti a odborné ohlasy pedagogickej verejnosti na zverejnené publikácie:

Ako to bolo už vyššie konštatované, vedecko-výskumná činnosť inauguranta je úzko spojená s počiatkami jeho pedagogickej praxe v základnej škole v Prahe. Negatívne javy v správaní sa detí a mládeže (predovšetkým prejavy nedisciplinovanosti a agresivity v škole) a snaha o ich elimináciu sa stali centrom jeho vedecko-výskumného záujmu. Už od 90. rokov doc. PaedDr. Bendl, Ph.D. zhromažďoval cenný empirický materiál k problematike školskej disciplíny (bližšie v prezentovaných výskumných aktivitách) a v roku 2001 bola v nakladateľstve ISV v Prahe vydaná prvá zo série monografií a vysokoškolských učebníc k tejto téme (konkrétne: *Školní kázeň - metody a strategie* v roku 2011, *Jak předcházet nekázni aneb kázeňské prostředky* v roku 2004, *Kázeňské problémy ve škole*, aktualizované a doplnené vydanie z roku 2011 a učebnica pre študentov učiteľstva *Školní kázeň v teorii a praxi* v roku 2011). Školská disciplína ako vedecko-výskumná téma bola (a je) aktuálna z pedagogického ako i spoločenského aspektu. Jej riešenie treba vidieť na pozadí celospoločenského diania, v období, keď školská edukácia bola poznamenaná politicko-ekonomickými vplyvmi lokálneho i európskeho regiónu a prenikaním nových pohľadov na edukáciu. V nich, hovoriť o výchove disciplinovaného dieťaťa sa často vnímalo ako niečo, čo je spojené s nedemokratickou výchovou, výchovou v protiklade s princípmi humanistickej, na potreby dieťaťa orientovanej výchovy. Doc. PaedDr. S Bendl, Ph.D. postavil problematiku disciplíny do priesečníka viacerých pedagogických disciplín a jej podstatu vysvetlil z aspektu histórie pedagogického myslenia, filozofie a teórie výchovy, či sociálnej pedagogiky. Vysoko profesionálne ju prezentuje cez prizmu transdisciplinárneho skúmania, pričom sa ako o suportívne vedy opiera predovšetkým o vedy psychologické, sociologické a medicínsko-biologické. Preukázal, že dokáže tvorivo pracovať s pedagogickým odkazom autorov, ktorí sa v minulosti problematikou disciplinovanosti či už vo všeobecnom, alebo pedagogickom

zmysle zaoberali, že vie polemizovať a diskutovať s domácimi a početnými zahraničnými autormi publikácií, ktorí tiež predmetnú problematikou skúmajú. Svedčí o tom bohatý prehľad bibliografických odkazov vo všetkých posudzovaných publikáciách a v niektorých z nich i veľmi dobre spracovaný záverečný poznámkový aparát.

Posudzované monografie prinášajú precízne vymedzenie pojmu disciplína a to z rôznych aspektov, jej poňatie v historickom vývoji spoločnosti, analýzu relevantných vedeckých teórií, deskripciu a analýzu príčin, prejavov a dôsledkov nedisciplinovaného správania sa človeka, predovšetkým však účastníkov edukačného procesu (žiakov, učiteľov a rodičov). Výchovný proces orientovaný na disciplinované správanie autor spája s mravnou a hodnotovou výchovou. Problém disciplíny a výchovy k disciplinovanému správaniu nevníma izolovane od okolitej skutočnosti, ale vždy upozorňuje na ňu ako na jav komplexný. V zmysle komplexnosti potom poskytuje i pohľady na metodickú oblasť riešenej problematiky – analyzuje mnohé metódy a prostriedky výchovy (včítane podrobnej deskripcie aplikácie najrozmanitejších trestov a odmien) a rôzne programy prevencie nedisciplinovaného správania sa detí v škole. Ich poznanie považuje za významnú súčasť kompetenčného profilu učiteľa. Sféru ukotvenia problematiky z teórie výchovy, resp. sociálnej a školskej pedagogiky posúva teda i do oblasti pedeutológie.

Na posudzovaných prácach treba vysoko hodnotiť i mimoriadne bohaté príklady z pedagogickej praxe a to autenticky získané, alebo sprostredkované. Nie sú len ilustračným, doplnujúcim textom, ale v rukách študenta, či učiteľa môžu slúžiť ako cenný študijný materiál (ako napr. prípadové štúdie), čo predpokladáme, že bol i zámer autora publikácií. (Z hľadiska jazykového a etického však nesúhlasím s tým, že autor i v prípade skutočne vulgárnych výpovedí žiakov, tieto uvádzal doslova, v ich naturálnej, autentickej podobe).

Pozitívne konštatovania sa vzťahujú i na ďalšiu ťažiskovú tému výskumného a pedagogického záujmu doc. PaedDr. S. Bendla, Ph.D., problematiku šikanovania v školskom prostredí (monografia *Prevencia a řešení šikany ve škole*, ISV nakladatelství, Praha, 2003). I keď autor v úvode publikácie píše, že publikácia „vznikla vlastne náhodou“ (s. 9), keď autor pôvodne chcel o tomto alarmujúcom fakte školského prostredia napísať len príspevok do pedagogického časopisu, ako oponentka tu „náhodou“ nevidím. Skôr sa to týkalo jeho schopnosti pedagogicky uchopiť tento sociálno-patologický jav a prezentovať ho podobne ako v predchádzajúcom prípade opäť ako faktor, ktorý treba riešiť komplexne a interdisciplinárne. Zároveň ide o jav, ktorý mnohonásobné väzby na nedisciplinovanosť a nedodržiavanie pravidiel sociálneho kontaktu. Okrem teoretických východísk skúmaného problému autor poskytuje množstvo podnetov pre prácu súčasného učiteľa v oblasti

diagnostiky a prevencie šikanovania v školskom prostredí, kde objektom a subjektom uvedeného negatívneho správania môže byť rovnako žiak, ako i učiteľ. Preukazuje tiež mimoriadny prehľad v domácich i zahraničných právnych úpravách spojených s prejavmi agresie a šikanovania.

Autor celkove napísal 9 knižných publikácií, 29 vedeckých prác v domácich časopisoch a zborníkoch a 26 statí bolo publikovaných v zahraničí. Okrem toho bol editorom viacerých odborných publikácií, autorom hesiel v encyklopedických prácach a mnohých príspevkov popularizačného charakteru, zapojený bol do expertíznej činnosti. Inauguranta sa podieľal na riešení 9 výskumných úloh, z toho 3 sú evidované ako medzinárodné. Tieto boli orientované predovšetkým na školskú politiku postsocialistických krajín a systém vysokoškolského vzdelávania učiteľov. Podiel na rozvoji pedagogickej vedy a výskumu inauguranta dokumentujú i početné citácie a ohlasy na jeho prácu. Autor eviduje 214 domácich a 85 zahraničných citácií (čo prirodzene nemusí byť konečný počet).

Z hľadiska posudzovania prínosu v oblasti vedecko-publikačnej činnosti doc. PaedDr. S. Bendla, Ph.D. inaugurator nielen splnil, ale svojou bohatou publikačnou činnosťou i prekročil predpísané kritériá.

V nadväznosti na vedeckú a publikačnú činnosť inauguranta mám niekoľko otázok:

- Na Slovensku sa v období od 90. rokov a neskôr, teda v čase, keď vznikali i monografické práce doc. PaedDr. Bendla, Ph.D., v školskej výchovnej praxi aplikovala koncepcia prosociálnej výchovy Roche Olivara. Inauguranta túto koncepciu v svojich prácach nespomína, má na to osobitné dôvody? Podobne, v tom čase bol dosť často citovaný projekt výchovy k disciplinovanosti amerického autora W. Glassera. V posudzovaných prácach sa tento autor objavuje len veľmi okrajovo. Ako hodnotí inaugurator jeho prínos do metodiky výchovy disciplinovanosti žiakov?
- Zistil autor, či existuje vzťah medzi agresivitou detí a mládeže a miestom ich bydliska (menšie mesto, väčšie mesto a tzv. „sídliskové deti“, deti z vidieka)?
- Pozitívne hodnotím fakt, že inaugurator venoval v svojich prácach pozornosť i akčnému výskumu (Action Research) a že časť jeho výskumov má tiež charakter takéhoto typu výskumu. Prosím ho uviesť, v čom vidí príčiny menej častého využívania tohto výskumu v našom regióne na rozdiel od zahraničia.

Ďalšie domáce a zahraničné odborné aktivity a ocenenie profesijných kompetencií

Erudovanosť inauguranta je reflektovaná v záujme o spoluprácu s ním mnohých domácich a zahraničných odborných inštitúcií a profesijných združení. Je členom VR UK

v Prahe, členom viacerých odborových rád doktorandského štúdia v ČR, členom pedagogických spoločností (včítane Pedagogickej spoločnosti v Poľsku), členom viacerých redakčných rád domácich a poľských časopisov, pracoval ako odborný garant a vedúci sekcií viacerých domácich a zahraničných odborných podujatí. Spolupracuje s pedagogickými pracoviskami v ČR, SR, Poľsku, Nemecku, Holandsku, Francúzsku a v Bulharsku.

Celkový prínos pedagogickej a odbornej činnosti pre rozvoj pedagogickej vedy a praxe a anticipovaný budúci profesijný vývoj uchádzača:

Inauguranciu doc. PaedDr. S. Bendl, Ph.D. svojou pedagogickou spisbou a prehľadom odborno- pedagogickej a výskumnej činnosti dokumentuje, že od roku 1988 sa intenzívne a cielene podieľa na rozvoji pedagogickej vedy. Prispel k rozšíreniu vedeckého poznania predovšetkým v oblastiach ako teória a metodika výchovy, sociálna pedagogika, pedagogická diagnostika, pedeutológia a vysokoškolská pedagogika.

Erudícia a pracovný entuziazmus inauguranta sú predpokladom jeho ďalšieho odborného rastu, rozvoja medzinárodnej spolupráce a záujmu o podporu profesijného rastu učiteľov v praxi, jeho pracovného kolektívu a vysokoškolských študentov.

Záver:

Doc. PaedDr. Stanislav Bendl, Ph.D. spĺňa a v niektorých kritériách výrazne prekračuje kritériá VR PF UKF v Nitre na proces vymenúvacieho konania za profesora. Súhlasím s otvorením vymenúvacieho procesu a po úspešnej prezentácii, obhajobe a diskusii navrhujem v zmysle platnej legislatívy SR menovanému udeliť titul profesor v odbore 1.1.4 Pedagogika.

Nitra, 26. 1. 2013

prof. PhDr. Viera Kurincová, CSc.

Oponentka vymenúvacieho konania